

Mening; thi det er kun i meget frugtbar Jord, at Regn=Orme findes i Mængde, og jeg har avlet rustede og skurvede Kartofler i skarpe Jorder, hvor Regn=Ormene vare meget faa.

Sindinggaard, den 29de November 1844.

Sjølstrup.

Om de jydskes Heders Opdyrkning.

I.

For nogen Tid siden er jeg bleven opfordret til at yttre min Mening „om de jydskes Heders Opdyrkning lader sig fremme ved Actie=Foreninger? og i bekræftende Fald hvorledes dette helst burde indledes og udføres? samt hvad Udbytte der med Nøiemøghed kunde sikkes Actionairerne?“

Jeg skal i saa Henseende først forudstikke nogle almindelige Bemærkninger.

Naar man hører eller læser om Jyllands uopdyrkede Heder, i Særdeleshed Yttringer herover af de i Forholdene mindre Indviiede, og dette sidste er ofte Tilfældet endog med hvad der fremkommer paa Prænt, saa maatte man fristes til at troe: at der til Opdyrkning af Hedejord i Almindelighed kun udfordres, at Jorden brydes, ploies nogle Gange og besaaes, for da at kunne yde tilfredsstillende Afgrøder.

Men denne Mening kan i Praxis ikke gives Medhold. For 30 Aar tilbage formeente ogsaa jeg, at der ved Hederne og især Mosernes Opdyrkning kunde vindes betydeligt for den private Entrepreneur, og tilslige indirecte for Staten. Mange Forsøg, udførte hos mig selv og hos Andre, have lært mig, at slige Foretagender, under mange gunstige locale Forhold, vistnok ei alene kunne lønne sig, men og ved fornuftig, sparsommelig Deconomie give et godt Overskud over Kjøbesummen og Dyrkningsomkostningerne, men tillige, at Moserne i Almindelighed lønne sig bedre til Opdyrkning end Hederne; derhos at mange Hederes og nogle Mosers Opdyrkning aldeles ikke er lønnende, da de ikke kunne bære Cultur=Omkostningerne, antaget endog, at Kjøbesummen og dens Forrentning var høist ubetydelig.

Jeg erkjender vissefelig det særdeles patriotiske, der ligger i Spørgsmaalets første Deel, og det er godt, at Capitalisterne ville anbringe deres Penge til et for Staten, som det synes, gavnligt Foretagende. Men man bør ingenslunde følge Banfælighederne derved og det mulige eller sandsynlige Tab, for hvilket man vilde udsætte sig, og man maa paa den anden Side heller ikke nedslaae Modet eller svække Lysten hos dem, som, hvor Localiteterne egne sig dertil, ville stræbe at etablere saadanne Opdyrknings.

Dette skal jeg bestræbe mig for her at vejlede til, ved en aldeles upartist Drøftelse.

Spørgsmaalet indskrænker sig kun til Hederne

Opdyrkning, men jeg antager, at der under Hederne er her forstaaet det Jordsmon af betydelig Udstrækning, som er bevoret med Lyngplanter, og disse vore som bekjendt tillige paa de lavere liggende Steder, der meer eller mindre lide af Fugtighed, og som vi benævne Moser. Man maa efter min Formening saaledes tage særskilt Hensyn til Heders og særskilt til Mosers Cultur.

Alle Jyllands Heder kunne ingenlunde opdyrkes med Fordeel.

A. Nogle have saa liden Overstorpe før Allen, Sandet eller Gruset viser sig, at den kun udgjør nogle saa Tommer; her vilde den dyrkbare Jord, naar den efter den foreløbige Behandling var opløst og havde sat sig, aldeles ikke give tilfredsstillende Afgrøder, thi nogle Tommer dyrkbar Jord er ikke istand til at udholde Foraarets eller Sommerens Tørke, endog kun saa Dage, uden at Planterne, saavel Cerealierne som Foderurterne og Græsserne, ville hensygne og døe. Af dette Slags Heder har Jylland mange tusinde Tdr. Vand, og disse ville i flere Aarhundreder ikke lønne sig til Opdyrkning, thi der maa forudsættes, at Jorderne ved Paaførsel af bedre Jordarter i flere Tommers Dybde maatte forbedres, kort sagt, man maatte dyrt købe eller skabe sig et Jordsmon. Bistnok er af lignende Bestaaffenhed den uopdyrkede Hedestækning i Belgien, Campinen, hvilken jeg vel ikke har bereist, men dog kjender noget til, deels af Samtaler med Rejsende, deels af Fortællinger af Indfødte, navnlig

nogle af vore Kobberhandlere, deels af oeconomiske Skrifter og Reisebeskrivelser.

Men kan det ikke lønne sig at opdyrke flige Jorder i det capitalrige, folkerige, industrielle Belgien, saa vil det mindre lønne sig i Jylland.

B. Andre Hedestænkninger have dybere dyrkbar Overskorpe, skjøndt samme Underlag som de først nævnte, og naar hiin ikke er under 6, men bedre 8 til 9 Tommer, vil dens Dyrkning under gunstige locale Forhold være nogenlunde lønnende. Men man maa her beregne, at det dyrkede Jordsmøn, for medelst dets svampagtige Textur i Overfladen, sikkert ved at være dyrket i nogle Aar og udlagt til Græs, vil være indsvundet $\frac{1}{3}$ Deel.

C. Andre Hedestænkninger have Leer-Underlag eller idetmindste noget leerholdigt, ligesom og nogle have vædeholdende Gruus. Disse antager jeg med Fordeel kunne opdyrkes, om endog Overskorpen ikke er mange Tommer tyk. Bistnok vil Opdyrkningen lønne sig bedst, hvor det dyrkbare Jordsmøn er dybest. Agerens hensigtsmæssige Dannelse og behørig Vandfurer ville i det dybere Jordsmøn som oftest uden Vandgrøfter vedligeholde en passende Grad af Fugtighed, uden at grændse til Suurhed, som ødelægger den gode Vegetation.

Moserne vil jeg ligeledes henføre til 3 Slags.

D. Moser, i hvilke Overskorpen kun er nogle Tommer dyb, og som hyppig lade see bare Sand- eller Gruuspletter mellem Lyng-Buskene. De ere som of-

teft bevorede med den smukke Plante Lyng=Skjøn=Krone, *Erica tetralix*, med enkelte Planter af Kjøruld, *Eriophorum*, med fort almindelig Lyng, *Erica vulgaris*, med enkelte Siv=Planter, Rattestjæg, *nardus stricta* og Fl. Disse Moser ville ikke være synderlig lønnende at opdyrke til Agerland, men naar Vandet fra høiere Steder kan bringes over dem, da kunne de afgive, deels taalelig gode Græsgange, deels Eng=Slæt. Paa Vandets Bessaffenhed vil det imidlertid meget beroe hvor stor Fordeel de ville afgive. Bække og Aaer, som i rette Aarstider, Foraar og Sommer, ledes til at risle over dem, ere langt at foretrække for staaende Vand. Men foruden Tuers Afstøring og Planering maae de behørigen udgrøftes.

E. Et andet Slags Moser ere de, som i Aarshundreder have dannet sig ved Affald af mange stærkt vorende Planter, især af Lyng=Arterne, men ogsaa hyppigen ved Nedstyling af de disse Moser omgivende Hede=Banker, hvis opløste Planter's finere Dele, ligesom ofte deres Afte ved Hedebrænding, i større eller mindre Mængde kan have dannet en Overforpe, som deels, hvor den er bevoret med Lyng, har en tørvagtig Sammensætning, deels paa enkelte, dog som oftest kun smaae bare Pletter ingen Vegetation viser for en Tid, men som ere belagte med en meget fæn og fort Jord, der af og til glindses i Bruddet med enkelte fine Sanddele.

Mange have antaget denne Jord for frugtbar, og jeg har hørt til disse, indtil jeg for mange Aar

siden har overbevist mig om dens Ufrugtbarhed, naar den ikke ved rigelig Gjødske og Brak, eller bedre ved Mergling og Brak kan bringes til at give taalelige Afgrøder. Den bestaaer vistnok af aldeles opløste Lyngpartikler, og indeholder vel som Lyngen selv endeel Garvestof, der er Vegetationen ugunstig. Til Lykke findes der sjelden betydelige Strækninger heraf, og jeg har, paa mine hyppige Færdler i Heber og Moser, sjelden seet sammenhængende Strækninger af dette Slags paa $\frac{1}{2}$ Skp. Lands Størrelse, sædvanligst er det kun Pletter paa nogle faa Kvadrat Alen. Jeg har ogsaa forsøgt denne sorte Jord til Haven og til Urtepotter som Blanding, men fundet den skadelig, idet Planterne hensygne deri. Den mere tørvagtige Jord, paa hvilken Lyngen vorer, kaldes her Mor. (Vor bekjendte Landoekonom, Kammerraad Dalgas, skriver Maar.)

Naar Moren har en Dybde af 7, 8, 9 Tommer, anseer jeg den saare god til Dydyrkning, i Særlighed hvor Underlaget er hvidt Sand, hvilket da deels ved Brakgrøsters Rastning, deels ved Pløining kan give Moren en ønskelig og gavnlig Sandblanding. Som oftest maa dette Slags Moser dybt udgrøftes.

F. Endelig gives der Moser, som indeholde Skudtorv i større eller mindre Dybde, disse have saare sjældent været benyttede til Cultur.

a. Deels fordi Landmændene have den Fordom mod Skudtorv-Jorden, at den bevirker en Mængde

Senegræs paa Algeren, hvorfor de omhyggelig vogte sig for at blande den imellem Gjødningen, og udføre den hellere til Sandflugters Dæmpning paa Beiene eller til Dpfsyldning af Huller. Det er vist, at Senegræs-Rodder, *triticum repens*, hurtig vore i denne saavel som i merglet Jord, og begge Steder vore til en ellers ukendt Frodighed og Størrelse, men dette er visse et Beviis paa Frugtbarhed, ikke paa det Modsatte.

b. Deels have Skudtorv-Moserne ofte været utilgængelige for Plov og Harve, saavel formedelst deres sids naturlige Beliggenhed, som og fordi Vandet ei tilbørlig har været afledet, ligesom de og ofte have været opstaaene i uhensigtsmæssige Strimler og Pyster, som gjorde Plov-Culturen næsten umulig, uden alt for store Bekostninger med Dpfsyldning.

c. Endelig er det kun sjældent, at slige Torve-Moser have en saa stor Udstrækning, enkelt Mand tilhørende, at nogensomhelst Dpdyrkning var rimelig. Dog er dette Tilfældet nogle Steder: saaledes har, foranlediget af et Forslag fra en Bondemand Jens Clausager, ved Foranstaltning af Ringkjøbing Amts landoeconomiske Selskab, for kort siden dannet sig en Actie-Forening her, som har affjød 2de Gaardbrugere i Bidebæk, Borgod Sogn, circa 3 Mil Østen for Ringkjøbing, et Areal af 500 Tdr. Land Heder og Moser i en sammenhængende Strækning, og heraf er over de 200 Tdr. Land byb Skudtorv-Jord, men saadant hører til Sjeldenhederne. Der gives Nuancer, som ved alle Dverge i Naturen, hvor det ene Slags

Heder eller Moser meer eller mindre nærmer sig de her opgivne Normal=Slags. Dette er enhver Præctifer vitterligt, men som Norm kan man sikkert antage de nævnte Slags, og da med behørig Skjønksomhed og Tilmærmelse til Normal=Jorderne anvende Opdyrkningen.

Erfarne Landmænd i Hede=Egnene ere enige om: at de Lyngheder, paa hvilke det gule Mos i Bunden er mere fremherskende end det hvide eller Lav=Arterne, langt ere at foretrække til Opdyrkning for de sidste. Jeg er ogsaa ganske overbevist herom.

Disse nævnte 3 Slags Heder og 3 Slags Moser kræve hver især sin særegne Behandlings=Maade, naar de med mindst Beføstning og mest Fordeel skulle lønne Opdyrkningen.

Alle kræve de, for hurtigst at naae Maalet, Lyngens Affvidning, hvilken stedse bør iværksættes under de lovligen paabudne Forsigtigheds=Regler for at sikkre Naboerne mod Udelæggelse paa deres Heder, deres Tørv, ja deres Baaninger. Jeg har tidligere troet, at Lyngen, naar den raadnede, maatte tilføre Jorden frugtbargjørende Dele, og at den altsaa burde bevares og hellere nedploies end affvides, men mange Forsøg og lang Erfaring har overbevist mig om, at dette ikke er Tilfældet, og at Lyngen indeholder et Stof, som er Cerealierne, Rodfrugterne og Græsarterne skadeligt. Jeg kalder det et Garvestof, fordi Lyngen af Botanikerne henføres til Garve=Planterne, og fordi det aldeles paa Lugten ligner den Uddunst-

ning, man møder i Garverierne ved den halv for-
raadnede Egebarf. Den liden Deel Afke, som den af-
svedne Lyng afgiver, især hvor denne er kun 4, 5 à
6 Tommer hoi, er dog ikke synderlig at regne som
frugtbargjørende, om den endog nedpløies strax efter
Affvidningen, hvilket i alt Fald er det Rigtigste.

Saaledes som Heder og Moser her ere inddeelte,
vil jeg omtale de forskjellige Hjælpe-Midler og Forar-
beider til deres Opdyrkning. For Hederne nævner
jeg da først og fornemmelig

- 1) Mergel,
- 2) dernæst Eng-Slæt, som ved Opsodring kan give:
- 3) Gjødning.
- 4) Afke og brændte Sand-Torv,
- 5) Dernæst Cultur i Forbindelse med et allerede
eksisterende nærliggende Jordbrug,
- 6) Endelig som Forarbeide: Brak.

Jeg forbigaaer aldeles at omtale Kalk, Gips,
Beenpulver, Guano, Poudrette, Urte-Pulver, Salt,
Salpeter, ja endog Liebig's fortyndede Bitriol-Opløs-
ninger, fordi alle hidtil anstillede Forsøg med saadanne
have viist dem som mindre virksomme og mindre ud-
holdende og lønnende i Virkeligheden og i det Store
mod det, vi for bedre Kjøb kunne forskaffe os selv,
nemlig: Gjødning og dennes hensigtsmæssige For-
øgelse.

Jeg forbigaaer endog med Villie at nævne Grøn-
sels Nedpløining, være sig Spergel eller Boghvede,
fordi Erfaringen har lært os, at de paa raae og ucul-
tiverede Hede-Jorder ikke opnaae nogen Vært, som

lønner Nedpløiningen. Kunne Jorderne afgive saadanne betydelige Afgrøder, da indeholde de ogsaa faa megen Kraft, at man kan høste Afgrøderne, være sig til Hø eller Modenhed, og derved erhverve sig et godt Foder og efter samme en god Gjødning. Men, som sagt, jeg kjender ikke raae lynchbegroede Jorder, som uden anden Cultur end Pløining kunne give gode Afgrøder til Nedpløining, det maatte da være furskaaren Jord (det er: Jorder, som for en rum Tid siden have været under Pløven, men som af en eller anden Aarsag igjen ere forladte og saaledes tilgroede med Lyng). Disse findes imidlertid ikke, mig bekendt, af nogen Frugtbarhed i store Udstrækninger, men de ere for et øvet Øie kjendelige endog efter et Aarhundredes Henliggen.

Paa dyrkede Jorder, som kunne give taalelige Afgrøder til Nedpløining, især naar de ligge langt fra den egentlige Indmark og altsaa fra Kreatur-Stalden, der indrømmer jeg villig Nyttens af Grønsels Nedpløining, ja endog under visse Omstændigheder paa selve Indmarken. Jeg har paa slike Steder ofte anvendt den med Held, men problematist har det dog altid været mig, om ikke Algeren vilde have nok saa godt af at vorde paaført den Gjødning, jeg kunde have samlet, ved tilligemed behørig Jordblanding at staldfodre mine Creature om Sommeren med disse Afgrøder.

Jeg forbigaaer her ogsaa at omtale et Dyrknings-Middel, som Mange maaskee ville antage for saare anvendeligt paa raae lynchbevorede Jorder, nemlig Foldsning af Hornqvæg, men især af Faar. Aarsagen,

hvorfor jeg anseer Foldning paa slige Jorder som
 upraktiff i det Store, og i 'et begyndende Jordbrug,
 som ikke staaer i Forbindelse med et allerede tilvæ-
 rende og kan hente Hjælpemidler derfra, er fordi hver-
 ken Hornqvæg eller Faar kunne ernæres om Vinteren
 ved Lyng, men kræve enten tilstræffeligt af Hø, Halm
 og Rodfrugter, eller noget Korn i Straaet, naar de
 skulle yde nogen sand Fordeel. Men nu om Som-
 meren, kunde man da ikke tage Creature og Faar paa
 Græs, om man end ikke havde dem fra Vinteren?
 Jeg svarer: har man Græsgange, som due noget,
 imellem sine Lyngheder eller Moser, da er dette an-
 vendeligt, men saadant er ikke almindeligt; de kaldes
 da Grønninger, Runde, og disse afhænder Hede-
 boeren saare nødig, eller i alt Fald til høie Priser;
 han forbeholder sig gjerne disse til Græsning og Hø-
 slået. Men hverken Hornqvæg eller Faaret, i hvor
 noisomt man endog anseer i Særdeleshed det lille jyd-
 ske Hede-Faar, kan leve og ernære sig og sin Yngel,
 saa at det kan svare Regning, ved Lyng alene.
 Ogsaa den Gjødning, der falder efter den blotte Lyng-
 Fodring og Græsning, er mager og tør. Overydes
 den jevnlig med Vand, medens den ligger til Træk
 (til Blanding og Forbedring i Husene eller Foldene),
 da kan den vel meddele nogen Gjødsk-Kraft til det,
 som istrøes, være sig Straa eller Jord, men det er
 dog stedsse paa den egentlige Gjødnings-Bekostning, som
 udludes af Vanddelene. Der vil mere til end Lyng;
 kun den Erfarne er overbeviist herom og hører med
 Forundring den Upraktiffe udlade sig om det Modsatte.

Som Nr. 1 anførte jeg Mergel. Hvor denne findes, der kunne de nævnte Klasser af Hede-Jorder, B og C, med mere eller mindre Fordeel opdyrkes, alt som de ere beliggende nær ved gode Affætnings-Steder eller Torve, og som Mergelen er af meer eller mindre passende Dvalitet, og som den koster meer eller mindre at opfaste. Som oftest findes Mergelen i Hede-Egnene paa lave Steder, hvor Overlaget er fra 2 til 4 Alen og derover; meget ofte findes der over og i Mergelen Sand-Marer, endog af Dvæg-Sand (løst, flint, vaadt Sand, som stedse løber og nedskyder); Kjøre-Grave kunne kun sjældent med Fordeel anlægges; Mergelen maa derfor opfastes af smaae Grave fra 6 til 9 Alen i Firkant; dette er besværligt og dyrt, 1 Tæs til 2 Cubit Alen betales sædvanligen med $1\frac{1}{2}$ à 2 Pß.; ofte skyder Graven efter 1 Dags Rastning sammen, ofte kommer man til saa rige Vand-Marer, at ingen Dsning eller Pumpning er tilstrækkelig. Kun sjelden træffer man i Hede-Egnene paa Steder, hvor Mergelen ligger i Bakker, og paa høie Steder, hvor Kjøre-Grave med Fordeel kunne anlægges, men dette vil som oftest være der, hvor Hedens Underlag er Leer, og der er just Opdyrkingen mest lønnende. Men der gives ogsaa Hedestrækninger paa flere Kvadrat-Mile, hvor man hidtil forgjæves har søgt efter Mergel, ja ei engang har kunnet finde Leer. Disse Strækninger ere sædvanligen meget flade og ingen Bakker findes i Nærheden.

2. Det andet nævnte Forbedrings-Middel er Høbjergningen. Men hvor denne findes i nogen

Mængde, vil man vansteliggen erholde tilkjøbs et Hede=Jordsmon passende til Cultur, da Lodsieierne der gjerne selv kunne opdyrke successive det Meste.

3. Band, som i tilstrækkelig Mængde kan fra Søer, Aaer eller Bække udgraves, afdæmmed og ved Grøfter og Kender ledes over endog meget flette Hede=Strækninger, selv dem, der ere classificerede under A, — er et ypperligt Cultur-Middel og kan bevirke fast det Utrolige. Der gives Egne her, hvor saadant længe alt i flere Aarti har været anvendt med Held, dog er det først i de senere Aar, at man ret er bleven ivrig og virksom hermed, siden det kongl. Landhuusholdnings=Selskab har udsendt de saakaldte Eng=Mestere og disses Lærlinger — et Foretagende, som til Landvæsenets Tarv og Nytte fast kan sættes ved Siden af hiint ædle Selskabs Foranstaltning med Bønderkarles Dplærelse hos duelige Jorddyrkere. For 1 Aar siden har der her i Egnen dannet sig en Actie=Forening, som har kjøbt en Eiendom til Cultur paa denne Maade. Foretagendet er gavnligt, især som Exempel paa ordentlig og hensigtsmæssig Cultur ved Banding. Men at det vil give synderligt Udbytte for Actiehaverne betvivler jeg meget, og det uagtet jeg selv er Medlem af Directionen, men ikke var nærværende da Eiendommen kjøbtes.

4. Aske er et af de Gjødnings=Midler (jeg troer snarere Pirrings=Midler), hvilke som oftest staae til Hede=Dyrkerens Raadighed. Vil man tage saadan Aske paa Mor=Jord, da er den unegtelig kraftig,

meget kraftig, men den giver da kun et meget lidet Volumen, og 50 Læs af flige Mortørø ville ikke efterlade os mere end 2 à 3 Læs Afse. Operationen med at skære, reise, strue og hense dem vilde her være alt for kostbar, ei at tale om at de Steder, hvorpaa de gravedes, mere hensigtsmæssig kunne opdyrkes ved deres egen Kraft. Hebedyrkeren vælger derfor hellere Dvortørø, som indeholde betydelige Sand-Dele, og efter Branden afgive meget Residuum, som kaldes Afse, men hvoraf meer end $\frac{3}{4}$ Dele ere Sand. Dens Birkning paa høi, tør Jord er kun liden og kortvarig, men paa fede Mose-Jorder viser den paafaldende god Nytte, hvilket ogsaa Sandsynligheden tilføjer. Paa gamle, langtfraliggende Agre, de saakaldte Udmærker, anvendes den ofte uden anden Gjødning; Følgerne ere, at Markerne udpynes og at Græsarten slet ikke er værd at regne. Et Mos, hvis Blomster ere rødliggule, overdrager Jorderne, der ere saaledes behandlede, og de ere let kjendelige for det øvede Øie, indtil Lyng-Tæppet efter 5 à 6 Aars Forlob atter indfinder sig.

5. Den bedste Maade at cultivere Heberne paa, er sikkert i Forbindelse med et allerede tilværende Jordbrug, thi herfra haves dog stedse nogen Ressource, være sig af Bygninger, Engbjergning, Creature o. s. v.

Det er ogsaa kun sjældent, at et særskilt Stykke Jord af nogen betydelig Størrelse kan indkjøbes til Cultur.

6. Brak, 2 à 3 Aars, er under alle Omstæn-

digheder nødvendig, hvor Jlden ikke kan eller ikke bør anvendes. Endog hvor Lyngen er godt affveden, efterlader den dog Stavner og Rodstykker, hvilke ligesom det øverste Jordlag indeholde det før omtalte for god Vegetation stadelige Gærvestof. Kan Jlden ikke absorbere dette, da maa her anvendes andre Midler og saavel hertil som til Jordernes fuldkomne Tjenlighed til Besaaening er Brak et af de vigtigste og i alle Tilfælde uundværligste. Brakken medtager lang Tid, megen Besvær, koster især ved den første Opbrydning megen Arbeidskraft, og paa nogenlunde stærke Hede-Jorder vil det som oftest vare 3 Aar, inden man efter denne kan aale Sæd første Gang.

Hvad nu angaaer Mosernes Cultur, da ere ganske de samme Hjælpe-Midler nyttige og fast uundværlige, især til det Slags Moser, som ere classificerede under D og E.

Alle Moser kræve Vandets og Suurhedens Afledning som første Betingelse for Culturen, og dette Arbejde er ofte temmelig kostbart. Behandlingen af Moserne D skal jeg ikke yderligere omtale end skeet er ved Classificationen, at de nemlig lettest og mest lønnende cultiveres ved Afføring af Tuer, Planering og derefter Bands Paaledning til passende Aarstider.

Moserne under Klassen E nærme sig meget Hede-Jorderne C, men have ofte en stærkere Lyngvært og dybere Mor-Jord, hvorfor Jlden stedse paa disse kan og bør anvendes, for at lede til et snarest muligt løn-

nende Resultat. Naar nogle Tommer af disse Jorder's Overflorpe forbrændes og Garvestoffet saaledes uddrages eller forstyrres, kan der ofte avles god Sæd uden Mergling og uden Gjødske, men Forsommeren maa da ingenlunde være vaad, i hvilket Tilfælde mange Forsøg have viist mig, at Planterne vandfoldes og ere tabte for nogensomhelst god Vegetation. Mergling og Gjødsning modarbejder meget deslige skadelige Følger af altfor megen Vædske, og ved Hjælp af disse Midler give saadanne Moser ofte forbausende Afgrøder.

Skudtorv-Moserne F indeholde megen Rigdom, deels ved den Masse af Torv til Jdebrændsel, som de frembyde og hvilken i Fremtiden maaskee vil stattes betydelig høiere end nu, deels ved den Hurtighed, med hvilken de ved Hjælp af en tynd Overflorpes hurtige Forbrænding kunne kultiveres og erstatte Udgiften. Ofte vil man, naar Vandet behørig er afsgravet og de betydeligste Ujevnheder affkaarne og opfyldte, kunne ploie dem om Esteraaret eller Foraaret, ja endog om Tælen, Kladen (Frosten) ikke er opstøet, men kun sunken 3 à 4 Tommer, deels med deels uden Harvning lede Forbrændingen heldigen i April og Mai og strax besaae Alfen med Spergel, Bland-sæd af Byg og Havre, ja Sommer-Naps, og vente gode, ja stærke Afgrøder. Slige Jorder kunne ogsaa med Fordeel gives Mergel, naar denne behandles i tør Tilstand; og Gjødsning viser jo her som næsten overalt hurtig Nytte, naar man efter nogle Aars Brug faaer saadan til sin Raadighed. — Alle Jorder, paa hvilke Jlden har været anvendt, maae nødvendig ud-

lægges med passende Græs-Frø, og stundom iblandet Kloverfrø, fornemmelig Hvid-Klover; de ville da yde en riig Græs vært, især naar de første Foraar efter Udlægget tromles paa en beleilig Tid, thi disse Jorder ere tilbøielige til at revne, og Frostene uddrager ofte Klover- og Græsplanterne saa meget, at naar Tromlingen forsømmes, da ville de fleste Græs værter og Kloveren uddøe.

Her ere da anførte de 3 Slags Heder og de 3 Slags Moser, hvilke kunne antages som Normer her i Jylland, og til hvilke de øvrige lymbegroede Strækninger meer eller mindre nærme sig.

Fordeelagtigst og bedst lønnende er vistnok Opdyrkningen af C og F, dernæst af B og E. D lønner sig ogsaa ganske fortrinlig, naar man har Vand nok til sin Naadighed. A er mindst lønnende og jeg vil fraraade nogensomhelst Entreprise derpaa, indtil der ved flere tilforladelige Forsøg og Erfaringer faaes Visshed, om den nyere Cultur, nemlig at løsne Underlaget i en Dybde af 10 Tommer og derover, har den, som jeg tildeels haaber, gavnlige Indflydelse ogsaa paa dette Jordsmon; men i alt Fald bør et saadant Stykke Hede-Jord vist ikke være det første, man stræber at forbedre ved Cultur, naar man vil have det hurtigst mulige og rigeligste Udbytte af sine Penge.

Jeg skal blot nævne, at naar jeg her oftere har omtalt „locale Forhold og Localiteter“, da sigter jeg til, at Stedet, man vil have opdyrket, ligger nogenslunde beqvemt for Affætningen af de Producter, som

man venter at erholde; — at høie, svære Tuer ikke kostbargjøre Arbeidet alt for meget; — at alt overflødigt Band kan afledes uden store Beføstninger; — at der findes Mergel paa bekvemme Steder; at denne Mergel er af en Dvalitet, som egner sig for Jordsmønnet; at Situationen er saaledes at hele Jordsmønnet ikke ligger enten paa et usædvanligt høit Sted, eller har sin største dyrkelige Flade mod Vesten.

Jeg vil nu tilkjendegive min Mening om, enten man helst skulde entrere paa store Lodder eller paa mindre, og da vil det være let fatteligt: at de store svære bedst Regning, fordi der nødvendigt maa være en opsigtsførende Bestyrer, som, om just ikke rigt gageret, dog altid vil fordre en Løn, der maa være en betydelig Rente af en given Capital; paa meget under 500 Tdr. Land geometrisk Maal troer jeg ikke noget som helst saadant Etablissement bør være, med mindre 2de eller flere nærliggende kunne bestyres af en og samme Opsynsmand.

Bed et saadant Indkjøb anseer jeg ingenlunde Kjøbesummen for det betydeligste, men Bygningers Opførelse, Kreaturers Anskaffelse, være sig til Dræt og Træk, eller til Foderets Fortæring, Folkelønninger og Koft, Skatter og Communal-Præstationer ere langt betydeligere.

Jeg skal dog her fremsætte en Calcul over f. Ex. et Etablissement paa 500 Tdr. Land, mest af Jorder, som kunne henregnes til Klassen F for $\frac{2}{3}$, til C for $\frac{1}{3}$, til B for $\frac{1}{6}$ og til A, dog de bedste af A, for $\frac{1}{6}$.

Et saadant Jordsmon kaldes at være kjøbt godt, naar det erholdes for Capital	1000 Rbdlr.
Hartforns Adskillelse, Contract, Skjodes Udstædelse med stemplet Papir og Protocollering	200 —
Et Saadhuus midlertidig opført strax til Kreaturer og deres Passer, Arbeidsløn og Tømmer	50 —
(Dette kan siden anvendes til Vognskuur, Faaresti, Materialiers Gjemmested o. s. v.)	
Et Beboelseshuus med saa Bæreller, Kjøkken, Bryggers og Plads til Opsynsmand og Lyende beregnet til 12 Fag à 40 Rbd.	480 —
30 Fag til Stald for Kreaturerne, à 30 Rbd. pr. Fag	900 —
24 Fag eller 12 Gulve til Rade og Tærstelo, kun 12 Alens Bidde, pr. Fag 50 Rbd.	1200 —
16 Stkr. Trædyr, helst Stude, til skifteviis 4 Plove, naar de ere saa stærke, at 2 kunne anvendes i hvert Spand, ellers 24; men disse forrente sig, og der tabes aldrig i det Hele taget Penge derved, men som oftest tjenes, naar de have været anvendte nogle Aar som Trædyr; 24 Stkr. à 80 Rbd. Parret, er	960 —
Kateris 4790 Rbdlr.	

Transport 4790 Rbdlr.

(eller 16 Sfr. à 100 Rbd. Parret er 160 Rbd. mindre.)	
3 Heste til Harvningen og Pligt-Reiser à 100 Rbd.	300 —
4 Plove, 2 Harver, 1 Hvyppelov, 1 Tromle, 1 Erstirpator eller Scarificator	100 —
Gaards-Redskaber, Reeb o. s. v.	50 —
4 Arbeids-Vogne à 70 Rbd.	280 —
1 Reise-Vogn	100 —
Seletoi af alle Slags	100 —
4 Køer à 30 Rbd.	120 —
Loddens Indhegning og første Udgrøft- ning, om den end har den allerbedste 4- sidede Figur, saa indeholder hver Side circa 2645 $\frac{1}{2}$ Alen eller 882 Favne, er i alt Udhegn, naar Naboens halve fra- gaaer, 1764 Favne à 8 f.	147 —
De strax nødvendige Brak- og Aflednings- Grøfter	28 —
6 Folkesenge à 25 Rbd.	150 —
Inventarium til Kjøkken, Bryggers ic. .	100 —
<u>1ste Capital-Tilskud 6265 Rbdlr.</u>	
Renter à 4 pCt. pro Anno, circa . . .	250 —
En Opsynsmand, som dog nyder Kost med Folkene og hverken holder Hest eller Hund	150 —
Ditto til Kaffe, Suffer, Thee (Accord) .	20 —
<u>Uateris 420 Rbdlr.</u>	

	Transport	420 Rbdlr.
4 Karle à 36 Rbd.	144	—
1 Kogter og 1 Dreng	40	—
2 Sommer=Viger	24	—
1 Huusholderste, som tillige brygger, bager, malter	40	—
Enten Kost in natura til disse 10 Folf eller Kostpenge à 40 Rbd.	400	—
Aarlige Skatter og Commune=Ugifter	50	—
Brandpenge	6	—
Reparationer paa Bygninger, Middel=Talet af 10 Aar, aarlig	20	—
Slid og Reparation paa Gaards=Redskaber og Inventarium, med Arbeidsløn, aarlig efter samme Middeltal	50	—
Dagleiere	20	—
Aarligt Grøfte=Arbeide	50	—

circa 1264 Rbdlr.

Dette Exempel har jeg valgt 1) fordi det er det allerfordeelagtigste, mig er bekjendt, ved nogen Hedes eller Moses Opdyrkning, 2) fordi jeg just allerede i over 20 Aar har havt Leilighed til at opdyrke lignende Jordsmon her i min Nærhed, og saaledes kan tale af lang Erfaring.

Nogle større Banstueligheder har jeg havt at bestride ved mine Opdyrkinger af det her omtalte Jordsmon, nemlig at der for noget over 30 Aar siden var kastet Skudtørv deri, og nogle af disse Tørve=Grave vare saa store, at de krævede fra 800 til 1200 Læs Fyldning, som dog toges deels af Grøfterne, deels i

Nærheden. Men disse paafyldte Jordlag brændte ikke saa godt som det øvrige Jordsmøn, og gav ikke heller saa rige Afgrøder, skjøndt altid meget stærke. Jeg har 4 Gange prøvet Vinterhvede paa disse Jorder, men den har kun een Gang givet et taaleligt Udbytte af Kjerne, skjøndt altid rig paa Straa. Thi vel har Frosten stedse bevirket, at Planterne ligesom uddrages af Jorden, men Tromling betimelig om Foraaret har modarbejdet den Skade, som ellers vilde være skeet. Jeg har der havt Vinterhvede, som lovede et rigt Udbytte indtil 3 Uger før Høst, da Kjernekerne, som næsten vare fuldvorne, lidt efter lidt indstrumpedes, idet August Maaned blev meget fugtig, og Jordsmønnet ikke havde Brug for den store Mængde Regn, som daglig nedfaldede. Da Foderet blev godt hjemhjerget, anvendtes det at isfære imellem Rug og Havre til Hestene, som trivedes godt derved.

Vinter-Naps har jeg ogsaa forsøgt paa disse Jorder, men den er kun lykkedes i enkelte Aar. Vaar- eller Sommerhvede har jeg ikke prøvet paa disse Steder. Men jeg veed tilvisse, at kun saa Slags Jordsmøn i Danmark kunne maale sig med dette i Frugtbarhed, naar de blive tilbørlig behandlede, første Gang med Isd. Hør har jeg ogsaa forsøgt paa disse Jorder, og den har givet svære Afgrøder, men i en vaad Efter-sommer ikke megen Kjerne til Frø.

Græsningen har stedse været udmærket, naar Jorderne have været udlagte med Floiels-Græs, Havre-Græs, Rai-Græs, Timothei-Græs og Klover-Arter

sammenblandede, og naar de det første Udlægs Foraar ere blevne tromlede, naar Frosten har været sunken nogle Sommer.

Jeg har af ovennævnte Aarsager kun anbefalet det, jeg selv med Held har dyrket, Spergel, Byg, Havre, men især Blanding af begge Dele, Biffer og Biffehavre. Endnu skal jeg dog tilføie, at det sidste, jeg her ved Gaarden opdyrkede af slige Jorder, var i Foraarene 1842 og 1843, og paa nogle af disse Jorder paaførtes Mergel før Forbrændingen, paa andre efter Forbrændingen, og nogle fik ingen Mergel, men blot Forbrænding, og Forstjellen paa de hidtil høstede Afgrøder var neppe kjendelig. Forbrændingen skete meget affurat og fuldkommen. I Almindelighed tør jeg regne, at den afgav over en Tomme Afse. F er saaledes et Jordsmøn, som jeg troer kan betale sig for et Actie-Selskab at entrere paa, naar det kan erholdes i nogen Udstrækning og for en billig Kjøbesum.

Det, som dernæst vil lønne sig bedst og hurtigst, er Jordsmønnet C blandt Hederne; thi ogsaa der vil Jlden kunne anvendes og give et hurtigt og ønskeligt Resultat, indtil man ved Hjælp af de første Afgrøder kan see sig i Stand til at give Jorderne Gjødsle. Saa rigtbærende som F ere de langt fra, men ved Hjælp af Gjødsle, og ved Mergel, hvor denne kan faaes, vil Acquisitionen altid være lønnende. Have disse Heder et leeragtigt Underlag, da vil Vinterhvede og Rødkløver, efter Mergling, kunne anvendes med Held, naar de ere sikrede imod overflødig Vand.

Moserne E sætter jeg ikke saamegen Priis paa,

med mindre man har Mergel til sin Raadighed. Uden har ikke der for mig viist sig af stor Nytte. Men i Forbindelse med Mergel og Gjødsle, har jeg paa saadanne Jorder avlet meget gode Afgrøder.

Moserne D kunne neppe opdyrkes med Held, saa at de lønne Foretagendet, men de kunne, som tidligere nævnt, afgrøstes, planeres og, hvis Leilighed haves, overrisles; da tør man haabe gode Afgrøder saavel til Høslæt som Græsning. Især vil jeg tilraade der at udsaae i August Maaned flere Slags Eng-Græs-Frø, samt Hvidkløver.

Hederne B ere de, som hidtil hyppigst have været opdyrkede, og som oftest findes i temmelig betydelig Udstrækning. Haves god Mergel beqvemt, da lønne de snart Dyrknings-Omføstningerne, og er Underlaget leerholdigt, kunne de give saare tilfredsstillende Afgrøder af alle Slags. Herpaa har man foruden flere Steder, seet paafaldende Exempler i det Store hos en af Jyllands driftigste Landmænd, Kammeraad og Proprietair P. Koch til Ulstrup. Men han har havt en saare ypperlig Kalk-Mergel til sin Raadighed og beqvemme Kjøre-Grave.

Uden Mergel og uden Gjødsle vil man ikke udrette meget, eller høste synderlig Fordeel paa et saadant Jordsmon. Mange Forsøg have viist, at flige Jorder, der brydes s. Er. i Foraaret 1845, bør ligge Aaret om inden der paaføres Mergel. Den nyere Behandlings-Maade, hvoraf jeg betjener mig, er da at harve dem stærkt paa langs, naar Frostens er sun-

fen nogle Tommer; derefter, i Løbet af Sommeren 1846, paaføre god Mergel, knuse denne tilgavns og da nedpløie den, samt strax efter Pløiningen harve paalangs og tværs; sædvanligt er dette et strengt Arbeide. Vintersæd har i det andet Aar ikke villet lykkes mig, men i det 3die Aar, altsaa i 1847, vil den efter mine Forsøg kunne saaes. Vaarsæd af Byg og Havre have i samme 3die Aar ogsaa givet gode Afgrøder, og man har saaledes et Aar tidligere kunnet høste. Kartofler, Boghvede og Spergel have ogsaa af mig og Flere været prøvede i det andet Aar, men ikke givet lønnende Afgrøder. Tidlig om Foraaret, eller i Efteraaret, naar Jorderne ere opblødte, er Opbrydningen lettest at foretage. Lyngen maa da forud være affveden. Om Sommeren i Tørke er Opbrydningen næsten uoverkommelig.

Hvor saaes nu saadanne lønnende Jorder i nogen betydelig Udstrækning, saa at man derpaa kunde etablere et selvstændigt Jordbrug? Jeg har forhen sagt, at en Udstrækning mindre end 500 Tdr. Land neppe vil være lønnende for et Actie-Selskab, og denne Paastand vedblives. Nu er det vel saa, at den Rejsende vil i Jylland finde ei alene meget ofte 500 Tdr. Land Hede-Jorder samlede, men ogsaa flere tusinde Tdr. Land. Men disse tilhøre nu kun høist sjelden een Mand, efter at næsten alle Jorder ere udføstede, og af et Fællesskab skal man aldrig tænke paa at købe; der bliver Intet af. Har den enkelte Mand endog 500 Tdr. Land eller derover, saa kan han ikke undvære sin hele Hedelod; han maa beholde noget til Tørve-Grav-

ning, til Udbrift, til Lyngplukning, hvilket alt for Hedeboeren er uundværligt, og dette maa han beholde, just paa de Steder, hvor Dyrdyrningen bedst vilde lønne sig, fordi hine 3 nævnte Fornødenheder der frembyde sig bedst. Med 2 eller 3 Naboer kunde man maaſkee komme overeens, og kjøbe en ſaadan ſammenhængende Jordſtrækning.

Vel veed jeg Gaarde, ſom kunne undvære 5 til 600 Tdr. Land af diſſe Jorder, ja endog en, ſom har 8000 Tdr. Land, ſom kan anſees paa Grændſen imellem A og B. Men paa diſſe Jorder har Mergel hidtil ikke været at finde, ei heller Leer, og jeg betvivler meget, at nogen af Delene kunde findes der i brugelig Dybde.

De Steder, hvor et ſaadant Jordſmon maatte ſøges, vil jeg antage forefindes i Egnen mellem Viborg og Randers, ſamt i Veile Amts nordlige Deel.

I Forbindelſe med et allerede exiſterende Jordbrug ville derimod flere Eiendomme kunne kjøbes med flere Hundrede Tdr. Land uopdyrket Hede og Moſe af de bedre Qvaliteter B og C, D, E og F. Diſſe Eiendomme ere dog i de ſenere Aar ſtegne betydelig i Prisen, da mange virkſomme Landmænd have tilkjøbt ſig ſaadanne og paabegynde deres Cultur.

Man vogte ſig imidlertid vel for at beſee diſſe Eiendomme om Eſteraaret, da de i Almindelighed love mere end den Velbekjendte tør ſvare til. Jeg vilde iſær forviſſe mig om, at der fandtes god Mergel i tilſtrækkelig Mængde og at Heden gav guult Moſ, ikke hvidt Moſ eller Lav (Lichen).

I det kongelige Rentekammers Matricul-Comptoir maatte man sikkert kunne erholde mange passende Oplysninger, isald man ønskede at etablere saadanne Actie-Selskaber, ligesom og hos Kyndige i Omegnen, hvor Etablissementerne agtes paabegyndte. Og i vore Dage har sikkert hver Egn i Jylland sine meget kyndige og virksomme praktiske Landmænd.

Endelig skal jeg bemærke, at jeg i Tidsskrift for Landøkonomie, 7de Bind 1ste Hefte Pag. 21 og følg. har sagt endeel om de jydskes Heders Opdyrkning, og at det Slags Moser, som jeg der har fremsat Driftsmaaden for og Udbyttet af, nærmest classificeres under det i denne Afhandling nævnte Vittra E, skjøndt der i samme ikke fandtes bare Pletter af nogen Betydning, eller som jo rigelig erstattedes ved de fra Grøsterne gravede og forbrændte Hede-Tørv.

Angaaende den Mose- og Hedelob paa 5 à 600 Tdr. Land, som et Actie-Selskab i Ringkjøbing Amt har tilkjøbt sig, skal jeg endnu tilføie dette:

Der var indbudet til en General-Forsamling paa Aastedet den 20de Febr. 1845, men det ufremkomme-lige Veir og Føre bevirkede, at der kun mødte meget faa af Actionairerne, nemlig, foruden de nærmest boende Bønder, Dhr Landvæsens-Commissair Tang, Pastor Krarup i Ulfborg og Stænderdeputeret D. Kirk.

Til Bestyrere valgtes Kammerherre, Amtmand, Greve Schulin, som ei var tilstede, samt Landvæsens-Commissair Tang og de 3 Bønder, som havde gjort Forslag om Indkjøbet. Planen blev, at man vilde begynde den 1 Mai d. Aar med 8 Stude, 2de Karle

og 2de Dreng, samt bygge 10 Fag Huus. Dette kan nu være som det er, og er idetmindste ikke at ile altfor meget. Men en anden Bestemmelse synes mig for hele Actie-Selskabet mere fordærvelig, nemlig: at Afgrøderne paa Ageren aarlig skulle forauktioneres og bortføres, thi om endog det Jordsmon, som først attraaes brændt, ikke behøver Gjødske naar det brændes godt, saa er der dog saameget andet af de heri nævnte Glasfer B og E, som kunde dyrkes og have godt af Gødning allerede næste Foraar. Havde jeg været tilstede, vilde jeg af al Magt have stræbt at modsætte mig en Fremgangsmaade, som baade Theorie og god Praxis hidtil høiligen have misbilliget.

Sindinggard i Marts 1845.

Sjelfstrup.

II.

(Af et Brev.)

De har vistnok fuldkommen Ret i, at der i Landet henligge betydelige Hedestrækninger, som med Fordeel lode sig bringe under Cultur, de bedre til Ager-, de ringere til Skovdyrkning. Den Tanke maatte ogsaa ligge nær, at søge slige Opdyrkninger befordrede ved Manges forenede Kræfter, og forsaavidt der alene var Spørgsmaal om de dertil fornødne, dog vistnok ei ringe Pengemidler, vilde det jo vel under gunstige Forhold være muligt, at disse uden stor Vanskelighed lode sig tilveiebringe ved Actietegning.

Men i hvor fortienstligt et Foretagende det end

maatte være: at fremme vore Heders Opbyrning, maa det dog befrygtes, at den enkelte Mand's gode Billie og hæderlige Iver for Sagen vilde, naar denne skulde udføres i det Storre, møde mange og ikke let overvindelige Betæneligheder og Hindringer. Af saadanne vil jeg indskrænke mig til at berøre et Par.

Efter Deres Ytring „skulde der, i Forhold til den sammenbragte Sum, kjøbes 10, 20, 30 Bøndergaard eller andre passende Eiendomme med tilliggende Hedeareal, hvilke kunne bortforpagtes eller forvaltes for Actieselskabets Regning; — Driftsplanerne, hvori indlemmes hensigtsvarende Beplantninger, bør overholdes med Strengthed; — Driftscapitalen anvendes efter Planen. Der vilde paa denne Maade fremstaae gode Mønstergaarde, hvortil der er Trang.“

Men, som Erfaringen allerede ved forskjellige Veiligheder har lært, ville Bønder og andre Eiendomsbesiddere i Hedeegnene, naar de fik Nys om Hensigten, nok vide at benytte til deres Fordeel den paa en Maade kunstigt fremkaldte Søgning efter Hedejorder, og det kan saaledes med Visshed forudsees, at Indkjøbsprisen for slige, om end nok saa usle Eiendomme vilde blive urimeligen opstruet og ganske uforholdsmæssigen høi. Dertil maatte nu lægges en ikke ringe Sum til Anskaffelse af Besætning og Inventarium, Føde- og Sædeforn, til Folkelon, Skatter, Communeafgifter &c. &c. I de første Aar efter Gaardenes Overtagelse vil derimod Indtægten blive lidet eller ingen, og det indsees derfor ei rettere, end at en be-

tydelig Underballance snart maatte fremstaae, selv en god Bestyrelse forudsat. Men her komme vi til den anden vanskelige Hovedopgave, der blev at løse; thi at bestyre, ordne, indrette, fort lede og udføre alt paa bedste Maade, vilde visseligen ikke være nogen let Sag. Sæt nu ogsaa, at Hedeestrækninger hist og her vare erhvervede til fri Disposition; hvorfra fik man den hensigtsmæssigste Plan til deres Anvendelse? og hvo skulde udføre den? hvo igien føre Overtilsynet? Selv de bedste agronomiske Indsigter, forenede med almindelig praktisk Dygtighed, række ikke til her, sikke ikke imod Misgreb, Vanheld &c. Der gives jo anerkjendt duelige Landmænd, som i en lang Aarrække have besiddet og beboet Eiendomme i Hedeegnene og befattet sig meget med Opdyrkning af raae Jorder af forskjellige Slags, og endda have deres Erfaringer ikke bragt til sikrere Indsigt, end at de endnu stundom nødes til at gaae forsøgsvis tilværks. Det samme maatte selvfølgelig skee paa de omhandlede Eiendomme, og det saa meget mere som disse Bestyrere i Regelen neppe kunde forudsættes at besidde nøie Kiendskab til de eiendommelige locale og andre Forhold. Istedfor Monstergaarde maatte flige Eiendomme snarere i den første Aarrække blive pengeslugende Forsøgs- eller Experimentgaarde. Alt det her Antydende og mere Andet vel overveiet, frembyder sig — troer jeg — af sig selv det Usandsynlige i, at Actionairerne ville kunne faae noget Udbytte i alt Fald i de første Aar, og — som De selv behager meget rigtigt at bemærke — Interessenterne bør staffles Udsgt til Gevinst; men allerede det, at staffe

dem ordinaire Renter af deres Penge, vilde vist holde haardt!

De hist og her vundne heldige Resultater af Hedeopdyrkning bevise intet herimod; thi denne er da for det meste foretagen af Eieren, som deri var personligen interesseret med sin Hæbe und Gult, og derhos — vel at mærke — udført i Forbindelse med og ved Hjælp af allerede bestaaende ældre Avlsbrug, successive efter Tid og Leilighed og under stadigt Hensyn paa de Resourcer (Arbeidskraft, Giødning ic.), der vare forhaanden. Slige Resourcer vilde det udentvivel blive vanskeligt nok at opbyde paa almindelige Bøndergaardene i Hedeegnene, selv blot til de gamle Agermarkers monsterværdige Dyrfkning, end sigte til Hedernes Opdyrkning.

Naar erfarne, dygtige og retsindige Mænd i selve de paagieldende Hedeegne stillede sig i Spidsen og vare Hovedparticipanter i Actieselskabet, følgerlig fremfor Andre personligen interesserede i Foretagendet, da stiller Sagen sig jo noget anderledes, og et gunstigere Udfald var det da rimeligere at naae, ihvorvel hiin Indvending angaaende de befrygtede opstruede Salgspriser for de Eiendomme, der maatte erhverves, dog ligesuldt kunde gøres giældende, saa det endda blev tvivlsomt, om synderligt Udbytte kunde forskaffes Actionairerne selv under den virksomste og intelligenteste Localbestyrelse. Ulige ringere maatte, som sagt, Resultatet blive, naar man skulde kiøbe forskiellige, adspredt liggende Hedeegarde, bortforpagte dem — hvad iøvrigt